

Εκταση **3.468** τ. χλμ. Κάτοικοι **103.760** (2011: **31.490**)

Ο νομός Γρεβενών οριοθετήθηκε σχετικά πρόσφατα, το 1964. Συγκροτήθηκε από την ομώνυμη πρώην επαρχία του νομού Κοζάνης και από τις κοινότητες Δασοχωρίου και Παρασκευής και το Δήμο Δεσκάτης της επαρχίας Ελασσόνας Λαρίσης.

Συνορεύει βόρεια με τον νομό Καστοριάς, βόρεια και βορειοανατολικά με το νομό Κοζάνης, ανατολικά με το νομό Λάρισας, νότια με το νομό Τρικάλων, δυτικά με το νομό Ιωαννίνων. Τον διασχίζει ο ποταμός Αλιάκμονας με παραποτάμους, από τους οποίους σημαντικότερος είναι ο Γρεβενίτης. Ψηλά βουνά ορθώνονται στο έδαφός του, όπως τα Αθαμανικά όρη, τα Χάσια και ο Βούρινος. Τα ψηλά βουνά, τα πυκνά δάση, τα νερά των ποταμών χαρακτηρίζουν την περιοχή. Ο επισκέπτης μπορεί να ψαρέψει στα ποτάμια ή να κάνει χειμερινά σπορ, ορειβασία και σκι. Στη Βασιλίτσα, στη θέση Διάσελο, λειτουργεί η μεγαλύτερη χιονοδρομική πίστα της Ελλάδας, μήκους 3.860 μέτρων. Αξίζει να επισκεφτεί κάποιος τα μοναστήρια του Οσίου Νικάνορα και της Ευαγγελίστριας στην Παναγιά, της Κοίμησης της Θεοτόκου στο Σπήλαιο και της Αγίας Παρασκευής στη Σαμαρίνα.

Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, ο πληθυσμός του νομού ανέρχεται σε 103.763 κατοίκους. Αν και σε σύγκριση με το 1991 παρουσιάζει αύξηση 7,5%, στην πραγματικότητα εντεινόμενη είναι η φυσική μείωση του πληθυσμού, αφού η σχέση γεννήσεων - θανάτων αποβαίνει τα τελευταία χρόνια σε βάρος των πρώτων. Ο λόγος των γεννήσεων ανά 1.000 κατοίκους έχει αρνητικό πρόσημο (-4 το 1997 και -4,7 το 1998). Έχει την τρίτη μικρότερη αναλογία μαθητών του Δημοτικού ανά 1.000 κατοίκους (37 έναντι μέσου όρου Ελλάδας 61).

Το κατά κεφαλή προϊόν φτάνει τα 10.418,20 ευρώ. Σε κάθε 100 κατοίκους του, αναλογούν 10 αυτοκίνητα τη στιγμή που ο μέσος όρος της χώρας είναι 28.

Το δηλωθέν κατά κεφαλή εισόδημα το 1999 ήταν 2.289,07 ευρώ. Έχει μια από τις χαμηλότερες αναλογίες γιατρών ανά 1.000 κατοίκους: 1,8 με μέσο όρο της χώρας τους 4.

Οι τηλεφωνικές συνδέσεις στο νομό αυξήθηκαν κατά 2,7% το 2000, μια από τις ψηλότερες αυξήσεις στη χώρα, έχει όμως ακόμα χαμηλό αριθμό συνδέσεων ανά 100 κατοίκους: 38 με

μέσο χώρας 53 το 1999.

Πρωτεύουσα του νομού είναι η πόλη των **Γρεβενών** (κάτοικοι 9.350, ο δήμος Γρεβενών το 2011: 25.060), χτισμένη σε υψόμετρο 534 μέτρων στις όχθες του Γρεβενίτη, ενός παραπόταμου του Αλιάκμονα. Η περιοχή είναι κατάφυτη από δέντρα.

Σημαντική είναι η πολιτιστική κίνηση των Γρεβενών. Στο Καστράκι έχει κατασκευαστεί θέατρο χωρητικότητας 2.500 θέσεων, χτισμένο κατά τα αρχαιοελληνικά πρότυπα. Το καλοκαίρι διοργανώνονται θεατρικές παραστάσεις και εμφανίσεις ελληνικών και ξένων συγκροτημάτων.

Η τοπική αυτοδιοίκηση και οι κάτοικοι διατηρούν ένα τοπικό αποκριάτικο έθιμο, τα Λογκατσάρια. Παρέες μεταμφιεσμένων μαινοβγαίνουν στα σπίτια, τριγυρίζουν στους δρόμους, χορεύουν, πειράζουν τους περαστικούς, ανάβουν φωτιές.

Φημισμένες είναι και οι εμποροπανηγύρεις, που γίνονται δύο φορές το χρόνο, η μία τον Ιούνιο και η άλλη τον Οκτώβριο.

Τηλέφωνα: Αστυνομία 246.20.22.766, Τροχαία 246.20.22.941, Δήμος 246.20.22.402, ΟΤΕ 246.20.81.099, Νοσοκομείο 246.20.22.222, 246.20.85.555 – 9, Ταξί 246.20.22.559.

Η ιστορία των Γρεβενών

Ο νομός Γρεβενών καταλαμβάνει την περιοχή της αρχαίας Ελιμίας ή Ελιμιώτιδας. Η εδώ

κατοίκηση είναι βεβαιωμένη από τη Νεολιθική τουλάχιστον Εποχή, ενώ προϊστορικοί οικισμοί ανάγονται στα πριν από το 1500 π.Χ. χρόνια.

Πολεμιστές από την περιοχή αναφέρονται στον Τρωικό πόλεμο αλλά και στον στρατό (και το ιππικό) του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Οι κάτοικοι αντιστάθηκαν σθεναρά στη ρωμαϊκή εισβολή και πλήρωσαν με διασκορπισμό τους σε άλλα μέρη. Ελάχιστα στοιχεία υπάρχουν για τη βυζαντινή εποχή, ενώ η πόλη των Γρεβενών δεν αναφέρεται στα χρόνια πριν από τον 1' μ.Χ. αιώνα. Πυκνότερες αναφορές υπάρχουν από τον καιρό της φραγκοκρατίας κι έπειτα (μετά το 1204). Από αλληλογραφία μεταξύ εκκλησιαστικών, μαθαίνουμε ότι στις αρχές του 16' αιώνα, τα Γρεβενά αποτελούσαν αξιόλογη πόλη.

Επί τουρκοκρατίας, οι ανυπότακτοι αρματολοί και κλέφτες μετέτρεψαν την περιοχή σε νησίδα ασφαλείας για τους χριστιανούς. Φημισμένοι οπλαρχηγοί ξεπήδησαν από τα Γρεβενά η οικογένεια Ζιάκα (με τρομερή δράση από τα 1750 κι έπειτα), ο Κορυζής, ο Τόσκας και άλλοι. Τα κατορθώματά τους υμνήθηκαν στα δημοτικά τραγούδια. Σώμα υπό τον ξακουστό «Ζιάκα των Γρεβενών» έδρασε στα ορλοφικά (1770) αλλά όπως κι αλλού η επανάσταση προδόθηκε από τους Ρώσους που την προκάλεσαν. Τέσσερις πολεμιστές της οικογένειας Ζιάκα σκοτώθηκαν στην πολιορκία του Μεσολογγίου.

Στα 1821, η εκεί ορεινή περιοχή έγινε ορμητήριο επαναστατών, καθώς από τα προηγούμενα χρόνια, μέλη της Φιλικής Εταιρείας είχαν έλθει σε επαφή με τον μητροπολίτη Άνθιμο, ώστε να τους επιτρέψει να τη χρησιμοποιήσουν.

Από τα Γρεβενά καταγόταν ο Κωνσταντίνος Δημίδης που βρέθηκε μετανάστης στο Αίβαλι της Μ. Ασίας κι ασκούσε το επάγγελμα του οπλοποιού. Στα 1820, πέρασαν από εκεί ο Δημήτριος Ορλόφ, καπετάνιος, και ο Γρηγόριος Δικαίος Παπαφλέσσας που φόρτωσαν ένα καράβι με όπλα και πολεμοφόδια για τη Μάνη. Με την ευκαιρία, μύησαν τον Δημίδα στους σκοπούς της Φιλικής Εταιρείας. Θέλησε να κατέβει στην Ελλάδα να πολεμήσει. Τον έπεισαν να πάει στη Γαλλία, να τελειοποιήσει τις γνώσεις του στην οπλοποιία και να μάθει και την τυπογραφική τέχνη. Στα 1821, βρισκόταν στην Τεργέστη όπου έπιασε το καράβι του Ορλόφ. Μπάρκαρε μαζί του και βρέθηκε στα Ψαρά όπου έστησε μικρό τυπογραφείο που συστεγαζόταν με ένα εργαστήριο οπλοποιίας. Στο τυπογραφείο τυπώνονταν οι προκηρύξεις των Ψαριανών και στο εργαστήριο επιδιορθώνονταν τα όπλα τους. Μετά την καταστροφή των Ψαρών, βρέθηκε στην Πελοπόννησο όπου έγινε ο οπλοποιός της επανάστασης. Δεν έπαιρνε χρήματα για τη δουλειά του αλλά ζούσε ως απλός στρατιώτης.

Στον Μακεδονικό Αγώνα, οι Μακεδονομάχοι από τα Γρεβενά διακρίθηκαν ιδιαίτερα, ενώ ο μητροπολίτης Γρεβενών Αιμιλιανός έπεσε θύμα δολοφονίας των Νεότουρκων στα χρόνια της τρομοκρατίας των χριστιανών. Προελαύνοντας προς τα Γιαννιτσά, ο ελληνικός στρατός απελευθέρωσε τα Γρεβενά στις 13 Οκτωβρίου του 1912.

Στον ελληνοϊταλικό πόλεμο, ο άμαχος πληθυσμός της περιοχής κουβαλούσε όπλα και πυρομαχικά και εφόδια στην πρώτη γραμμή του μετώπου και, με τη βοήθειά του, συνετέλεσε στη συντριβή της μεραρχίας Τζούλια στην περιοχή της Ανίτσας Φιλιππαιών, όταν επιχειρήθηκε η τελευταία (1 – 8 Νοεμβρίου 1940) ιταλική έφοδος πριν από την ελληνική αντεπίθεση.

Η περιοχή ελευθερώθηκε τον Μάρτιο του 1943, με τη διάλυση του ιταλικού τάγματος κατοχής των Γρεβενών. Οι Ιταλοί δέχτηκαν συντονισμένη επίθεση των κατοίκων Γρεβενών, Βόιου και Σιάτιστας στη γέφυρα Φαρδύκαμπου του Αλιάκμονα κι αιχμαλωτίστηκαν.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 28.3.2011)